

El documental, una finestra per a la Barcelona silenciada

L'impacte provocat per Ciutat Morta, sumat a cintes com Bye Bye Barcelona o Set dies amb la PAH, confirmen el documental com un gènere a l'alça a l'hora de retratar la Barcelona rebel. Internet és el nou paradigma d'una fornada de cineastes que viuen al marge de la indústria

JORDI MOLINA

Un grapat de documentals han fet aflorar la Barcelona silenciada en els darrers anys. El relat institucional d'una ciutat oberta i amable ha col·lidit amb la Barcelona fosca d'uns veïns que lluiten per no ser desnonats, a *Set dies amb la PAH de Barcelona*; que abandonen els seus barris a causa de la gentrificació, a *Bye Bye Barcelona*; o la ciutat on la impunitat policial, judicial i política s'imposen per la força, com a *Ciutat Morta*. Ha estat precisament l'impacte d'aquesta última obra, dirigida per Xavier Artigas i Xapo Ortega, la que ha aixecat les faldilles de la Barcelona de postal deixant a la intempèrie les seves vergonyes.

Aquesta mirada crítica del documental envers la ciutat, però, no és nova. Cineastes com Joaquim Jordà, Mercedes Álvarez o José Luis Guerin han servit d'inspiració

● noves generacions d'activistes que nodreixen el moviment veïnal tenen formació multidisciplinària i '2.0'

a una nova fornada de creadors i periodistes que han fet una lectura mordaç dels conflictes oberts actualment a Barcelona. Més enllà de l'estètica, l'essència d'una de les obres més representatives de Jordà, com *De nens* (2003), reneix a *Ciutat Morta* (2013), on la persecució dels estigmes, les manipulacions i els abusos, segueixen deixant en escac l'esperit democràtic de la ciutat.

El periodisme o la crònica literària -de vegades a cavall del gènere negre- han recollit a contracorrent el testimoni de la Barcelona que viu a l'ombra de la marca, però segurament sense l'impacte de què gaudeix el gènere documental, com ha demostrat la sac-

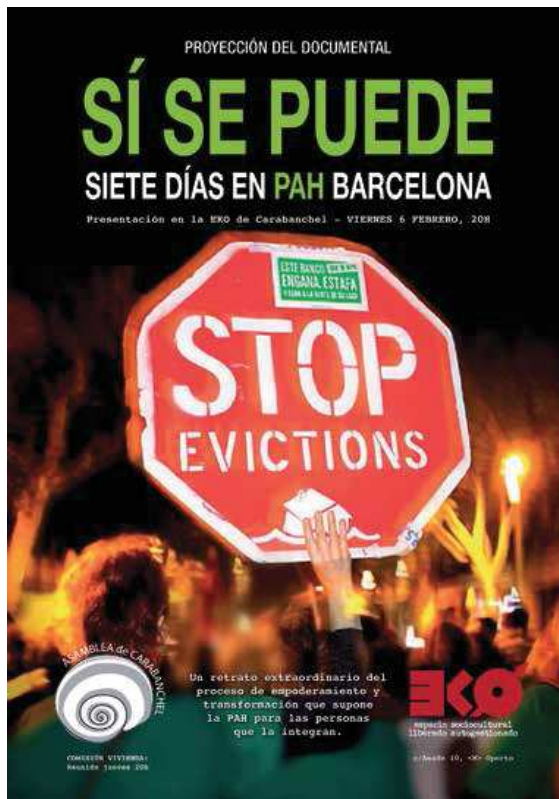
sejada social i política de *Ciutat Morta*. "El documental ens permet arribar a l'espectador des d'espais de percepció més sensorials que no pas racionals", reflexiona Artigas, que contraposa la rigidesa de les dades del periodisme amb les virtuts del llenguatge audiovisual, amb un peu en el món de l'art. En la mateixa direcció es manifesta Eduardo Chibás, director de *Bye Bye Barcelona*, un retrat colpidor dels riscos de la massificació turística. "Els documentals són especialment útils per mostrar les cares ocultes de les coses, despertar consciències i obrir debats".

En les dues cintes -però també a *Set dies amb la PAH de Barcelona*; *MACBA, la dreta, l'esquerra*, i *els rics*; *Barcelona era una festa*; o *Morir de dia*- els autors parteixen d'un buit informatiu i coincideixen en assenyalar els mitjans convencionals com a responsables d'haver girat l'esquena al servei ciutadà. "Nosotros creiem en el periodisme d'investigació i sorprenem amb els mitjans de contrainformació, de barri o alternatius, ens van ser molt més útils que no pas els mitjans tradicionals", explica Artigas, que cita els exemples de *La Directa*, *Masala* o *La Burxa*.

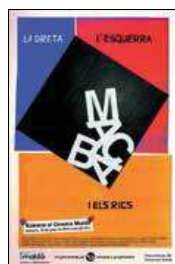
El discurs oficial trontolla

En el cas de *Ciutat Morta*, la versió policial va acabar per convertir-se en l'oficial. "El cas 4-F apareixia únicament a les planes de successos, una secció en què els periodistes depenen de la policia per obtenir informacions, la qual cosa genera una afinitat entre ells i els seus informadors que els porta a assumir com a cert tot el que els arriba". Una manca de contrast que, en paraules d'Artigas, "denota una gran mediocritat del periodisme d'aquest país".

Chibás insisteix en la distància que hi ha entre el relat triomfalista institucional i el popular. "Fins fa ben poc, tot el que es deia al voltant del turisme a Barcelona era positiu i els mitjans només parlaven de les quantioses sumes

A dalt, caràtules de *Si se puede*, *set dies amb la PAH de Barcelona*, i *Bye Bye Barcelona*. En petit, d'esquerra a dreta i de dalt a baix, els documentals *De nens*, de Joaquim Jordà (2003); *Morir de dia*, de Laia Manresa i Sergio Dies (2010); *Barcelona era una festa*, *Underground 1970-1983*, de Morrosko Vila-San-Juan (2010); *Das Venedig Prinzip (El síndrome de Venècia)*, d'Andreas Pichler (2012); *MACBA, la dreta, l'esquerra i els rics*, de Tere Badia y Jorge Luis Marzo (2013); *Welcome and Goodbye*, de Nana A.T. Rebhan (2014)

tra com el ciutadà va perdre cada cop més espais públics en benefici del consum ràpid de Barcelona, el quart destí del món més decebedor per la seva massificació.

Nou paradigma d'activisme

Cada cop és més habitual que les assemblees incorporin recursos audiovisuals com a material de sensibilització. Un component que té molt a veure amb la preparació multidisciplinària de les noves generacions d'activistes que nodreixen el moviment veïnal. És fàcil trobar vasos comunicants entre algunes de les darreres obres i aquest caldo de cultiu que representa l'activisme 2.0, alhora que cal posar en valor l'aportació de cineastes autogestionaris que han anat més enllà dels estereotips urbans.

Artigas destaca la contribució de festivals de cinema independent, com ara l'Alternativa, i els deixebles de "l'autoproclamada escola de documental de Barcelona", en al·lusió al màster de documental de creació de la Universitat Pompeu Fabra. Una generació que treballa amb pocs recursos, al marge de la indústria, i amb una complexitat absoluta amb internet i les xarxes socials, "el nou paradigma", segons pronostica el director de *Ciutat Morta*. "Els mitjans de comunicació tradicional, com els diaris en paper o la televisió en graella tancada, estan en decadència", sentència.

Els darrers treballs confirmen que el gènere documental és un altaveu imprescindible per a la Barcelona silenciada. Una ciutat amb "mil perfums, mil colors i mil cares", com diria Serrat, però no totes amb la mateixa projecció. Potser ara la balança comença a estar més equilibrada que mai.

El conflicte de Can Vies arriba a la pantalla

Un dels darrers conflictes socials més intensos de Barcelona ha estat el que va suscitar l'enderrocament de Can Vies. El 20 de març s'estrenarà a Can Batlló el documental *Temps de Can Vi(e)s*, una iniciativa de cinc autors -quatre alumnes i un professor- de l'associació i escola de comunicació DateCuenta. "Ens volem preguntar què s'entén per violència i quins models de ciutat poden conivir a Barcelona", explica Mar Valdeoriola, una de les autores del projecte, estretament vinculada als moviments veïnals del Poble-sec i el Paral·lel. El documental inclou entrevistes a persones properes al centre autogestionat de Sants -com Ferran Aguiló, David Fernández o Elba Mansilla-; membres de l'Ajuntament, com el regidor de Sants-Montjuïc, Jordi Martí; o representants veïnals contraris a Can Vies.

que deixen a la ciutat". I és que només cal recordar lemes com *Barcelona, posa't guapa*; *Barcelona, la millor botiga del món*; o *Barcelona, inspira* -i els milions d'euros que han suposat- per entendre fins a quin punt Barcelona ha compartit la seva identitat amb la d'una marca.

Amb referents com *Welcome and Goodbye*, sobre Berlín i *Síndrome de Venècia*, el director va començar a treballar amb els testimonis de persones vinculades a les associacions de veïns, "fonamentals" per a l'obra. Chibás deixa clar que no es tracta d'un relat contra la indústria del turisme, ni molt menys en contra dels seus visitants; sinó "d'un crit d'alarma" que mos-

